Hikâye: Türün Özellikleri ve Yapı Unsurları

Çalışma Kâğıdı · 30 Soru · Kolaydan Zora

Ad Soyad _____ Sınıf / No _____ Tarih _____

KONU ÖZETİ

- **Hikâye (öykü):** Gerçek ya da gerçeğe yakın bir olayı veya durumu, sınırlı sayıda kişi, zaman ve mekân içinde, kısa ve yoğun biçimde anlatan kurmaca türdür. "Hikâye" sözcüğü Arapça "anlatmak, taklit etmek"; "öykü" ise "öykünmek" kökünden gelir.
- **Yapı unsurları:** Olay örgüsü (birbirine bağlı olaylar dizisi), kişiler (başkarakter ve diğerleri), zaman, mekân ve anlatıcı hikâyenin temel yapı unsurlarıdır.
- **Çatışma:** Kişiler arasındaki, kişi ile çevre/doğa arasındaki ya da kişinin kendi iç dünyasındaki karşıtlıktır; olay örgüsünü harekete geçirir.
- **Tema ve ileti:** Tema, hikâyenin dayandığı temel duygu ya da düşüncedir (yalnızlık, vefa, özlem…). İleti, yazarın okura sezdirdiği mesajdır.
- **Anlatıcı:** Hikâyeyi okura aktaran kurmaca sestir; yazarla aynı kişi değildir. "Ben" diyen (1. kişi) ya da dışarıdan "o" diye anlatan (3. kişi) anlatıcı olabilir.
- **Romandan farkı:** Hikâye romana göre kısadır; daha az kişi, daha dar zaman ve mekân içerir, olayın ya da durumun bir kesitine odaklanır.

KOLAY Isınma Soruları (1–10)

1 Hikâyenin yapı unsurlarını açıklamalarıyla eşleştiriniz.

1. olay örgüsü 2. mekân 3. zaman 4. anlatıcı 5. çatışma

a) Olayların geçtiği yer

b) Hikâyeyi okura aktaran kurmaca ses

c) Birbirine bağlı olarak gelişen olaylar dizisi

d) Kişiler ya da güçler arasındaki karşıtlık

e) Olayların yaşandığı an, gün, mevsim ya da dönem

2 Aşağıdaki ifadelerin başına doğru ise **D**, yanlış ise **Y** yazınız.

( ) Hikâyede kişi sayısı romana göre genellikle daha azdır.

( ) Hikâyenin anlatıcısı her zaman yazarın kendisidir.

( ) "Öykü" sözcüğü "öykünmek" fiiliyle ilişkilidir.

( ) Hikâyeler yalnızca gerçekte yaşanmış olayları anlatır.

3 "Kasım sonuydu. Küçük istasyonun bekleme salonunda sobanın yanına sokulmuş iki yolcu vardı: sepetinde yumurtalar taşıyan yaşlı bir kadın ve sırt çantasını dizlerine dayamış bir öğrenci. Tren bir saat rötar yapınca kadın sepetinden iki haşlanmış yumurta çıkarıp gence uzattı. Öğrenci önce utandı, sonra kabul etti. Tren geldiğinde birbirlerinin adını bile sormamışlardı ama öğrenci, yıllar sonra bile o soğuk akşamı sıcacık bir yemek gibi hatırlayacaktı."
Bu hikâye parçasında olayların geçtiği mekân neresidir?

A) Bir köy evinin mutfağı
B) Hareket hâlindeki bir tren
C) Küçük bir istasyonun bekleme salonu
D) Bir pazar yeri
E) Bir öğrenci yurdu

4 "Kasım sonuydu. Küçük istasyonun bekleme salonunda sobanın yanına sokulmuş iki yolcu vardı: sepetinde yumurtalar taşıyan yaşlı bir kadın ve sırt çantasını dizlerine dayamış bir öğrenci. Tren bir saat rötar yapınca kadın sepetinden iki haşlanmış yumurta çıkarıp gence uzattı. Öğrenci önce utandı, sonra kabul etti. Tren geldiğinde birbirlerinin adını bile sormamışlardı ama öğrenci, yıllar sonra bile o soğuk akşamı sıcacık bir yemek gibi hatırlayacaktı."
Bu parçada zamanı gösteren iki ifadeyi yazınız.

5 Aşağıdakilerden hangisi hikâyenin **yapı unsurlarından biri değildir**?

A) Uyak B) Olay örgüsü C) Kişiler D) Mekân E) Anlatıcı

6 "Ben o yaz dokuz yaşındaydım. Dedemle her sabah köyün dışındaki taş köprüye kadar yürür, derede balık arardık. Bir sabah köprünün ortasında durdu, suyun akışına bakarak 'Bu köprü benden de yaşlı.' dedi. O gün ilk kez dedemin de bir gün gideceğini düşündüm ve elini daha sıkı tuttum."
Bu parçanın anlatıcısıyla ilgili aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

A) Olayların dışında kalan ve hiçbir kişiyi tanımayan birisidir.
B) Dedenin kendisidir.
C) Yalnızca kişilerin konuşmalarını aktarmaktadır.
D) Olayları yaşayan bir kişi olarak birinci ağızdan ("ben") anlatmaktadır.
E) Olayları gelecekte yaşanacakmış gibi anlatmaktadır.

7 Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere uygun sözcükleri yazınız.
tema – başkarakter – kesit – çatışma
a) Hikâye, bir hayatın tamamını değil çoğu zaman bir ..... anlatır.
b) Olaylar çoğunlukla ..... çevresinde gelişir.
c) "Vefa, yalnızlık, özlem" gibi hikâyenin dayandığı temel duygu ya da düşünceye ..... denir.
d) Kahramanın isteği ile engeller arasındaki karşıtlık ..... oluşturur.

8 "Kemal Usta dükkânın camındaki tozlu saatleri her sabah tek tek kurardı. Oğlu, 'Artık kimse kol saati tamir ettirmiyor baba, dükkânı kapatalım.' dediğinde ustanın eli bir an durdu. Tezgâhın üstündeki büyüteçe uzun uzun baktı. 'Saatler duruyor diye zaman durmaz oğlum.' dedi sadece. O akşam dükkânın ışığı her zamankinden geç söndü."
Bu parçadaki temel çatışma aşağıdakilerden hangisidir?

A) Usta ile müşterileri arasındaki ücret anlaşmazlığı
B) Oğlun başka bir şehre taşınma isteği
C) Dükkândaki saatlerin çalınması
D) Ustanın gözlerinin iyi görmemesi
E) Ustanın mesleğine bağlılığı ile değişen zamanın gerekleri arasındaki karşıtlık

9 Hikâye ile roman arasındaki iki farkı yazınız.

10 "Hikâyenin dayandığı temel duygu ya da düşünce" aşağıdaki kavramlardan hangisiyle ifade edilir?

A) Olay örgüsü B) Tema C) Mekân D) Diyalog E) Anlatıcı

ORTA Pekiştirme Soruları (11–20)

11 "Kasım sonuydu. Küçük istasyonun bekleme salonunda sobanın yanına sokulmuş iki yolcu vardı: sepetinde yumurtalar taşıyan yaşlı bir kadın ve sırt çantasını dizlerine dayamış bir öğrenci. Tren bir saat rötar yapınca kadın sepetinden iki haşlanmış yumurta çıkarıp gence uzattı. Öğrenci önce utandı, sonra kabul etti. Tren geldiğinde birbirlerinin adını bile sormamışlardı ama öğrenci, yıllar sonra bile o soğuk akşamı sıcacık bir yemek gibi hatırlayacaktı."
Bu hikâyenin teması aşağıdakilerden hangisidir?

A) Yabancılar arasında kurulan küçük bir iyilik bağı
B) Trenlerin sık sık rötar yapması
C) Kışın zor geçen köy hayatı
D) Öğrencilerin ekonomik sorunları
E) Yaşlılıkta yalnızlık korkusu

12 "Kemal Usta dükkânın camındaki tozlu saatleri her sabah tek tek kurardı. Oğlu, 'Artık kimse kol saati tamir ettirmiyor baba, dükkânı kapatalım.' dediğinde ustanın eli bir an durdu. Tezgâhın üstündeki büyüteçe uzun uzun baktı. 'Saatler duruyor diye zaman durmaz oğlum.' dedi sadece. O akşam dükkânın ışığı her zamankinden geç söndü."
Bu parçada Kemal Usta'nın "Saatler duruyor diye zaman durmaz oğlum." sözüyle anlatmak istediği aşağıdakilerden hangisidir?

A) Dükkânı hemen kapatmaya karar verdiğini
B) Oğlunun saat tamirini öğrenmesi gerektiğini
C) Değişim ne olursa olsun, emeğini ve mesleğini sürdürmek istediğini
D) Dükkândaki saatlerin bozulduğunu
E) Zamanın hızlı geçtiğinden şikâyet ettiğini

13 "Kemal Usta dükkânın camındaki tozlu saatleri her sabah tek tek kurardı. Oğlu, 'Artık kimse kol saati tamir ettirmiyor baba, dükkânı kapatalım.' dediğinde ustanın eli bir an durdu. Tezgâhın üstündeki büyüteçe uzun uzun baktı. 'Saatler duruyor diye zaman durmaz oğlum.' dedi sadece. O akşam dükkânın ışığı her zamankinden geç söndü."
Bu parçada yazar ustanın duygularını doğrudan söylemek yerine hangi ayrıntılarla sezdirmiştir? İki örnek yazınız.

14 "Ben o yaz dokuz yaşındaydım. Dedemle her sabah köyün dışındaki taş köprüye kadar yürür, derede balık arardık. Bir sabah köprünün ortasında durdu, suyun akışına bakarak 'Bu köprü benden de yaşlı.' dedi. O gün ilk kez dedemin de bir gün gideceğini düşündüm ve elini daha sıkı tuttum."
Bu parçayla ilgili
I. Olaylar, anlatıcının çocukluğunda geçmektedir.
II. Dede ile torun arasındaki bağ öne çıkmaktadır.
III. Olay örgüsü birçok farklı şehirde geçmektedir.
yargılarından hangileri doğrudur?

A) Yalnız III B) I ve II C) I ve III D) II ve III E) I, II ve III

15 Aşağıdakilerden hangisi hikâyede **kişi ile doğa arasındaki** çatışmaya örnektir?

A) İki kardeşin miras yüzünden birbirine küsmesi
B) Bir öğrencinin sınavdan önce kendi korkularıyla hesaplaşması
C) Bir kadının komşularıyla çocuk parkı yüzünden tartışması
D) Sisli bir gecede kayığıyla kıyıya ulaşmaya çalışan balıkçının azgın dalgalarla mücadelesi
E) Genç bir memurun müdürüyle anlaşmazlığa düşmesi

16 Aşağıdaki ifadelerin başına doğru ise **D**, yanlış ise **Y** yazınız.
( ) İç çatışma, kişinin kendi duygu ve düşünceleri arasında yaşadığı karşıtlıktır.
( ) Hikâyede mekân yalnızca olayların geçtiği yeri bildirir, kişilerin ruh hâline hiçbir katkısı olmaz.
( ) Bir hikâyede olay örgüsü, kronolojik sıradan farklı bir sırayla da kurulabilir.
( ) İleti, yazarın okura sezdirdiği ya da açıkça verdiği mesajdır.

17 Tanzimat döneminde hikâye türünün ilk örneklerinden biri olan "Letâif-i Rivâyât" adlı eserin yazarı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Namık Kemal B) Ziya Paşa C) Şinasi D) Tevfik Fikret E) Ahmet Mithat Efendi

18 "Kasım sonuydu. Küçük istasyonun bekleme salonunda sobanın yanına sokulmuş iki yolcu vardı: sepetinde yumurtalar taşıyan yaşlı bir kadın ve sırt çantasını dizlerine dayamış bir öğrenci. Tren bir saat rötar yapınca kadın sepetinden iki haşlanmış yumurta çıkarıp gence uzattı. Öğrenci önce utandı, sonra kabul etti. Tren geldiğinde birbirlerinin adını bile sormamışlardı ama öğrenci, yıllar sonra bile o soğuk akşamı sıcacık bir yemek gibi hatırlayacaktı."
Hikâyedeki kişileri **başkarakter** ve **yardımcı kişi** olarak belirleyip nedenini birer cümleyle açıklayınız.

19 Aşağıdaki yazar–eser eşleştirmelerinden hangisi **hikâye türüne ait değildir**?

A) Halit Ziya Uşaklıgil – Aşk-ı Memnu
B) Ömer Seyfettin – Kaşağı
C) Sait Faik Abasıyanık – Semaver
D) Ömer Seyfettin – Forsa
E) Sait Faik Abasıyanık – Sarnıç

20 "Ben o yaz dokuz yaşındaydım. Dedemle her sabah köyün dışındaki taş köprüye kadar yürür, derede balık arardık. Bir sabah köprünün ortasında durdu, suyun akışına bakarak 'Bu köprü benden de yaşlı.' dedi. O gün ilk kez dedemin de bir gün gideceğini düşündüm ve elini daha sıkı tuttum."
Bu parçada "köprü" ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

A) Yalnızca olayların geçtiği yeri bildiren sıradan bir ayrıntıdır.
B) Zamanın geçiciliğini ve dedenin yaşlılığını sezdiren bir unsur olarak kullanılmıştır.
C) Köyün ekonomik durumunu gösteren bir yapıdır.
D) Hikâyedeki çatışmanın asıl nedenidir.
E) Anlatıcının korktuğu bir yerdir.

ZOR Düşünme Soruları (21–30)

21 "Bu hikâyede neredeyse hiçbir şey olmuyor: Bir kadın pencere önünde oturup sokaktan geçenleri izliyor, çayı soğuyor, akşam iniyor. Ama yazar o durgun anın içine kadının bütün geçmişini, bekleyişlerini ve kırgınlıklarını yerleştirmiş."
Bu değerlendirmeye göre sözü edilen hikâye için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

A) Merak duygusu ve beklenmedik bir son ön plandadır.
B) Kişi kadrosu kalabalıktır.
C) Olaylar birçok farklı mekânda geçmektedir.
D) Hikâye, uzun bir zaman dilimini kapsamaktadır.
E) Olayların hareketliliğinden çok bir durumun ve iç dünyanın yansıtılmasına ağırlık verilmiştir.

22 "Kasım sonuydu. Küçük istasyonun bekleme salonunda sobanın yanına sokulmuş iki yolcu vardı: sepetinde yumurtalar taşıyan yaşlı bir kadın ve sırt çantasını dizlerine dayamış bir öğrenci. Tren bir saat rötar yapınca kadın sepetinden iki haşlanmış yumurta çıkarıp gence uzattı. Öğrenci önce utandı, sonra kabul etti. Tren geldiğinde birbirlerinin adını bile sormamışlardı ama öğrenci, yıllar sonra bile o soğuk akşamı sıcacık bir yemek gibi hatırlayacaktı."
Bu parçanın son cümlesinde anlatıcı için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

A) Olayları yaşayan kahramanın ta kendisidir.
B) Yalnızca o an gördüklerini aktarabilmektedir.
C) Yaşlı kadının iç dünyasını ayrıntılı biçimde anlatmaktadır.
D) Olayların sonrasını da bilen, zamanın ötesine geçebilen bir anlatıcıdır.
E) Olaylara hiç yorum katmamaktadır.

23 "Hikâyenin ilk cümlesi, okura kapının aralandığı andır. Usta hikâyeciler olayları uzun uzun hazırlamaz; okuru doğrudan olayın ortasına bırakır. Okur da kim olduğunu, nerede olduğunu anlamak için ipuçlarını toplarken kendiliğinden hikâyenin içine çekilir."
Bu paragrafa göre usta hikâyecilerin ortak tutumu aşağıdakilerden hangisidir?

A) Hikâyeye kişileri tek tek tanıtarak başlamak
B) Olayların sonunu ilk cümlede açıklamak
C) Okuru uzun bir giriş yapmadan olayın içine çekmek
D) Mekânı ayrıntılı betimlemelerle tanıtmak
E) Okura doğrudan öğüt vermek

24 "Kemal Usta dükkânın camındaki tozlu saatleri her sabah tek tek kurardı. Oğlu, 'Artık kimse kol saati tamir ettirmiyor baba, dükkânı kapatalım.' dediğinde ustanın eli bir an durdu. Tezgâhın üstündeki büyüteçe uzun uzun baktı. 'Saatler duruyor diye zaman durmaz oğlum.' dedi sadece. O akşam dükkânın ışığı her zamankinden geç söndü."
Bu parçayla ilgili
I. Diyaloglardan yararlanılmıştır.
II. Olay örgüsü geniş bir zaman dilimine yayılmıştır.
III. Kişilerin davranışları üzerinden duygular sezdirilmiştir.
yargılarından hangileri doğrudur?

A) Yalnız II B) Yalnız III C) I ve II D) I ve III E) II ve III

25 Bir öğrenci, okuduğu bir hikâyeyi arkadaşlarına şöyle anlatıyor: "Hikâye bir gece bekçisinin tek bir gecesini anlatıyor. Bekçi sokakları dolaşırken çocukluğunu, ölen eşini, uzakta yaşayan kızını hatırlıyor. Sabah olunca kulübesine dönüyor ve hikâye bitiyor."
Bu anlatıma göre hikâyede aşağıdaki anlatım tekniklerinden hangisinin kullanıldığı kesindir?

A) Geriye dönüş
B) Mektup biçiminde anlatım
C) Tiyatro diyaloğu
D) Masal girişi
E) Sayısal verilerden yararlanma

26 "Tüccar, köylünün getirdiği buğdayı yarı fiyatına almak istedi. Köylü önce direndi, sonra evdeki hasta çocuğunu düşünüp başını önüne eğdi. Tüccar parayı sayarken köylünün gözlerine bakmadı."
Bu parçada vurgulanan çatışma aşağıdakilerden hangisidir?

A) Köylünün doğa koşullarıyla mücadelesi
B) İki tüccar arasındaki rekabet
C) Köylü ile çocuğu arasındaki anlaşmazlık
D) Tüccarın geçmişiyle yüzleşmesi
E) Güçlü ile çaresiz olan arasındaki eşitsiz ilişki

27 Aşağıda bir hikâyenin olay örgüsüne ait cümleler karışık verilmiştir. Bunları anlamlı bir olay örgüsü oluşturacak biçimde sıralayınız.
(I) Fırının kapısında, üşümüş bir kediyi kucağında taşıyan küçük bir kız gördü.
(II) Fırıncı Hasan, her sabahki gibi güneş doğmadan dükkânını açtı.
(III) O günden sonra fırının vitrininde kedi için hep bir kap süt durdu.
(IV) Kıza bir ekmek, kediye de biraz süt verip ikisini de sobanın yanına oturttu.

28 "Öykü sözcüğünün öykünmek fiilinden gelmesi rastlantı değildir." diyen bir yazar bu yargısını aşağıdakilerden hangisiyle desteklerse **en uygun** gerekçeyi göstermiş olur?

A) Hikâyeler romanlardan daha kısa metinlerdir.
B) Hikâyeler, gerçek hayatı taklit ederek ona benzeyen kurmaca bir dünya oluşturur.
C) Hikâyelerde çoğunlukla az sayıda kişi bulunur.
D) Hikâye türü gazete ve dergilerde yaygınlaşmıştır.
E) Hikâyelerin başlıkları genellikle kısa tutulur.

29 "Ben o yaz dokuz yaşındaydım. Dedemle her sabah köyün dışındaki taş köprüye kadar yürür, derede balık arardık. Bir sabah köprünün ortasında durdu, suyun akışına bakarak 'Bu köprü benden de yaşlı.' dedi. O gün ilk kez dedemin de bir gün gideceğini düşündüm ve elini daha sıkı tuttum."
Bu parçayı anlatıcıyı değiştirerek (dedenin gözünden, "ben" diyen bir anlatıcıyla) 2-3 cümleyle yeniden yazınız.

30 Aşağıdakilerden hangisi hikâyeyi **roman** türünden ayıran özelliklerden biri olarak gösterilebilir?

A) Kurmaca bir dünya oluşturması
B) Olay örgüsü, kişi, zaman ve mekân unsurlarına sahip olması
C) Bir hayatın geniş bir dönemini değil, çoğunlukla yoğun bir kesitini anlatması
D) Anlatıcı aracılığıyla aktarılması
E) Diyaloglardan yararlanabilmesi

Takıldığın soruyu işaretle, konu özetine tekrar göz at. Başarılar!
Diğer konuların çalışma kâğıtları ve deneme sınavları: **maarifpdf.com.tr**